

M.A. (SANSKRIT) Semester - 4 (CBCS) Examination

April/May-2023 (OLD COURSE)

DARSANA- ARTHA SANGRAHA AND TAITTRIYOPANISAD (CORE)

Time: 2:30 Hours

Marks: 70

Instructions:

1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate marks.

- પ્રશ્ન-૧ નીચેનામાંથી કોઇપણ બે ગદ્યખંડોનો અનુવાદ કરો: (૧૪)
- Q-1 Translate any two of the following passages: (14)
- ૧) અથ કો ધર્મઃ, કિં તસ્ય લક્ષણમિતિ ચેત્ । ઉચ્યતે યાગાદિરેવ ધર્મઃ । તત્લક્ષણં વેદપ્રતિપાદ્યઃ પ્રયોજનવદર્થો ધર્મઃ ઇતિ । પ્રયોજનેડતિવ્યાપ્તિવારણાય પ્રયોજનવદિતિ ।
 - ૨) તત્ર નિરપેક્ષો ચ્ચ શ્રુતિઃ । સા ચ ત્રિવિધા-વિધાત્રી,અભિધાત્રી,વિનિયોક્તિ ચ । તત્રાદ્યા લિઙ્ગાદ્યાત્મિકા । દ્વિતીયા વ્રીહ્યાદિશ્રુતિઃ । યસ્ય ચ શબ્દસ્ય શ્રવણાદેવ સમ્બન્ધઃ પ્રતીયતે સા વિનિયોક્તિઃ ।
 - ૩) યત્ર સમગ્રાઙ્ગોપદેશઃ સા પ્રકૃતિઃ યથા દર્શપૂર્ણમાસાદિઃ । તત્પ્રકરણે સર્વાઙ્ગ પાઠાત્ । યત્ર ન સર્વાઙ્ગોપદેશઃ સા વિકૃતિઃ । યથા સૌર્યાધિઃ । કતિ પયઙ્ગાનામતિદેશેન પ્રાપ્તત્વાત્ અનારભ્ય વિધિઃસામાન્યવિધિઃ ।
 - ૪) સાપિ ત્રિવિધા-વિભક્તિરુપા, સમાજાભિધાનરુપા, એકપદરુપા ચેતિ । તત્ર વિભક્તિ શ્રુત્યાઙ્ગત્વં યથા 'વ્રીહિભિઃ યજતે' ઇતિ । તૃતીયાશ્રુત્યા વ્રીહિણાં યાઙ્ગાગત્વમ્ । તદપિ પુરોડાશપ્રકૃતિતયા । યથાયજ્ઞોર્હદયારુપહવિઃ પ્રકૃતિ તથા યાગાઙ્ગત્વમ્ ।
- પ્રશ્ન-૨ નીચેનામાંથી કોઇપણ બે ગદ્યખંડોનો અનુવાદ કરો. (૧૪)
- Q-2 Translate any two of the following passage: (14)
- ૧) માતૃદેવો ભવ । પિતૃદેવો ભવ । આચાર્યદેવો ભવ । અતિથિદેવો ભવ । યાન્યનવદ્યાનિ કર્માણિ । તાનિ સેવિતવ્યાનિ । નો ઇતરાણિ । યાન્યસ્માકં સુચરિતાનિ । તાનિ ત્વયોપાસ્યાનિ । નો ઇતરાણિ ॥
 - ૨) આ માયન્તુ બ્રહ્મચારિણઃ સ્વાહા । વિમાયન્તુ બ્રહ્મચારિણઃ સ્વાહા । પ્રમાયન્તુ બ્રહ્મચારિણઃ સ્વાહા । દમાયન્તુ બ્રહ્મચારિણઃ સ્વાહા । શમાયન્તુ બ્રહ્મચારિણઃ સ્વાહા ।
 - ૩) આકાશશરીરં બ્રહ્મ । સત્યાત્મપ્રાણરામં મન આનન્દમ્ । શાન્તિસમૃદ્ધમમૃતમ્ । ઇતિ પ્રાચીનયોગ્યોપાસ્ત્વ ।
 - ૪) શં નો મિત્રઃ શં વરુણઃ । શં નો ભવત્વર્યમા । શં ન ઇન્દ્રો બ્રૂહસ્પતિઃ । શં નો વિષ્ણુરુરુક્રમઃ । નમો બ્રહ્મણે । નમસ્તે વાયો ત્વમેવ પ્રત્યક્ષં બ્રહ્માસિ ।
- પ્રશ્ન-૩ 'અર્થસંગ્રહ'ના રચયિતા લૌગાક્ષીભાસ્કરનું વ્યક્તિત્વ અને કૃતિઓનું વર્ણન કરો. (૧૪)
- અથવા
- પ્રશ્ન-૩ 'અર્થસંગ્રહઃ' કૃતિ લૌગાક્ષીભાસ્કરે વર્ણવેલ 'સાધનચતુષ્ટયમ્' વિશે વિસ્તૃત યર્થા કરો.
- પ્રશ્ન-૪ તૈત્તિરિયોપનિષદમાં વર્ણિત મોક્ષસાધનમીમાંસાની યર્થા કરો. (૧૪)
- અથવા
- પ્રશ્ન-૪ 'ઉપનિષદ્' શબ્દનો અર્થ આપી – ઉપનિષદ્શૈલી પર વિસ્તૃત નોંધ લખો.
- પ્રશ્ન-૫ નીચેનામાંથી કોઇપણ બે પર વિવેચનાત્મક નોંધ લખો. (૧૪)
- ૧) સાધન ચતુષ્ટયમ્ ।
 - ૨) ઉપનિષદોનું મહત્ત્વ.
 - ૩) તૈત્તિરિયોપનિષદનો શાંતિમંત્ર.
 - ૪) તૈત્તિરિયોપનિષદનો ગુરુ-શિષ્ય સંવાદ.